

355.212.2:159.98:355.343.2

**POSUDKOVÁ PROBLEMATIKA PŘI VÝBĚRU A ZAŘAZOVÁNÍ VOJENSKÝCH ŘIDIČŮ**

Pplk. MUDr. Vladimír JELÍNEK  
ÚVLK MNO Praha  
pplk. MUDr. Petr KREKULE  
ÚLPP ÚVN Praha

**Úvod**

Narůstání úkolů a vývoj stále složitějších podmínek pro další zdokonalování bojové při-

pravenosti a mobilizační pohotovosti vojsk Československé lidové armády a soustavné zavádění moderní bojové techniky vyžaduje, aby osoby, kterým je tato technika svěřována, byly

vybírány pro splnění svých úkolů tak, aby je zvládly naprosto spolehlivě, přesně a bez mimořádných událostí.

Výběr vojáků pro zvlášť náročné funkce vyžaduje hodnocení nejen obecných ukazatelů tělesného a duševního zdraví, ale i hodnocení některých psychofyzilogických schopností, které jsou pro úspěch výkonu dané funkce významné, a v neposlední řadě hodnocení podrobnější analýzy dosavadního životního běhu těchto osob s ohledem na momenty, ve kterých se mohly projevit vlastnosti osobnosti, rovněž pro výkon funkce významné (opoždění psychosomatického vývoje, poruchy chování v dětském věku, neúspěch ve škole, konflikty se společenskými normami apod.). Zejména posledně jmenovaným aspektům je ve všech soudobých armádách věnována stále větší pozornost. Zvláštní pozornost je potom věnována výběru a posuzování branců a vojáků na ty funkce, při jejichž výkonu voják obsluhuje techniku značných materiálních hodnot nebo kde při selhání na funkci dochází k ohrožení lidského zdraví nebo života, nebo kdy toto selhání jedné osoby ohrožuje splnění velmi důležitých bojových úkolů.

Je pochopitelné, že z těchto hledisek co do počtu tvoří v kompletně motorizované armádě největší skupinu řídičské funkce.

Odpovědný výběr a zařazování je zde zásadním preventivním opatřením, jehož důležitost je potencována právě rozsahem provozu automobilní techniky a v pravém slova smyslu obrovským počtem při selhání řidiče ohrožených osob.

V ČSLA má lékařsko-psychologický výběr tradici již z předválečných let. V současné době se profesionální výběr odborníků na náročné funkce v armádě (velkou část tvoří řidiči některých typů vozidel) provádí v Ústavu leteckého zdravotnictví, na lékařsko-psychologických odděleních (LPO) vojenských nemocnic a na Ústředním lékařsko-psychologickém pracovišti (ÚLPP) při Ústřední vojenské nemocnici v Praze.

Rozsah řídičských funkcí, které musí být obsazeny osobami s odpovídajícím výsledkem lékařsko-psychologického vyšetření, je určen Sb. MNO č. 03/1976.

Dosavadní praxe lékařsko-psychologických oddělení při VN však ukázala, že počty vyšetření, požadované útvary, přesahují více než o 100 % (včetně 15% zálohy) počty kalkulované podle TMP a dochází k situaci, kdy tato pracoviště nejsou schopna zvládnout neúměrné počty vyšetření, hlavně ve velmi krátkých obdobích mezi nástupem řidičů do vojenské základní služby a jejich odchodem do škol a kursů, tedy v průběhu 1–2 měsíců (říjen–listopad, duben–květen) po nástupu nováčků do základní vojenské služby. Přitom více než v 10 % jsou k vyšetření odesíláni vojáci buď se zdravotní klasifikací pro funkci řidiče nevyhovující (nejčastěji refrakční vady, juvenil-

ní hypertenze, proteinurie, stavy po úrazech) nebo již vyšetření jako branci.

Výběr, zařazování, kursy řidičů, povolávání řidičů ze zálohy k přecvičení na novou techniku, kontrola řidičů v průběhu vojenské služby apod. vyžadují znalost zdravotních požadavků na vojenské řidiče. Je třeba, aby nejen posuzující lékaři, ale i odpovědní funkcionáři útvarů a další funkcionáři odpovídající za výběr a vhodné zařazení branců na funkce vojenských řidičů, znali alespoň v základních rysech požadavky na vojenské řidiče. Stále se ještě setkáváme se špatným zařazením, se špatným výběrem do řídičských kursů a s velkými ztrátami způsobenými vyřazováním těchto osob v průběhu a před dokončením těchto kursů. Některá varovná čísla z posledních let o celkovém počtu nezařazených vycvičených řidičů skupiny „C“ z důvodů zdravotních včetně psychofyzilogických vyšetření (kolem 30 % nedoporučených) svědčí o nejednotném a nesprávném posuzování a zařazování branců a vojáků na funkce vojenských řidičů. Počet zdravotně nezpůsobilých i počet psychofyzilogicky nevyhovujících osob vyvolává s ohledem na značné potíže s plněním směrných čísel branců-řidičů, zejména v poslední době, stále naléhavější řešení tohoto problému. Nesprávným posuzováním a zbytečným vyřazováním již vycvičených řidičů dochází každoročně i ke značným finančním ztrátám, které jsou na výcvik řidičů ve Svazarmu vynakládány.

V další části se proto chcí zabývat problematikou výběru a posuzování vojenských řidičů s využitím posudkových kritérií novelizovaného posudkového předpisu Všeob-P-41 (práv.), rozbořem příčin uvedených nedostatků a návrhem na jejich řešení.

### **Zvláštnosti vojenských řidičů**

Jsou to většinou vojáci základní služby procházející vývojovým obdobím dozrávání osobnosti (pozdní adolescence). Osobnostní psychické rysy u nich ještě podléhají určitým změnám ve smyslu morálního, citového a volního dozrávání. Jsou to výhradně mladí jedinci mužského pohlaví. Při nástupu základní služby u nich teprve probíhá dynamický proces vyrovnávání se s novým sociálním prostředím, které pro ně vytváří řadu neobvyklých a těžkých podmínek a působí jako zátěžová situace. Rozvíjí se u nich řada nových dynamických stereotypů chování. Vzhledem ke svému věku mají většinou minimální řídičské zkušenosti a přesto jsou při plnění bojových úkolů na jejich psychiku kladeny daleko vyšší nároky než na řidiče amatéry, anebo i na profesionální řidiče v civilním životě. Kromě znalosti řízení je u nich nutná i znalost obsluhy svěřeného typu vozidla, umění odstranit běžné poruchy této techniky, a to během provozu, v polních podmínkách, často jen s minimálním využitím mechanizačních prostředků. Syé teo-

retické znalosti i praktické návyky musí získat ve velmi krátkém časovém období.

### **Požadavky na fyzickou zdatnost, psychofyzilogické vlastnosti a osobnost**

Tělesná zdatnost a způsobilost nejsou přesně vymezeny. Některé zvláštní požadavky jsou uvedeny v tab. 2 přílohy 3 novelizovaného předpisu Všeob-P-41 (práv.).

Nároky na psychické procesy a vlastnosti vyplývají z charakteru a obtížnosti jednotlivých konaných jízd. Mezi nejdůležitější požadavky patří dobré smyslové, zejména zrakové vnímání, dobré složky pozornostní, přiměřená úroveň inteligence.

Z hlediska charakterových a povahových rysů by řidič měl být odpovědný, svědomitý, spolehlivý, ohleduplný, přesný, rozvážný, přízpůsobivý, disciplinovaný a vyrovnaný. Z hlediska emočních a motivačních vlastností by měl řidič být odolný vůči zátěžovým situacím, neúzkostný, klidný, emočně zralý, bez nepřiměřených afektivních reakcí, s dobrými pracovními postoji a zájmem o profesi. Důležitá je rovněž oblast sociální přizpůsobivosti reprezentovaná flexibilitou, porozuměním, snášenlivostí a sebekritičností.

Pro praxi je důležité rozpoznat charakteristické znaky osob, představujících při výkonu náročné funkce velké riziko. Jsou to často osoby mentálně defektní, maladaptivní, emočně nestabilní, extremistické, agresivní, impulzivní, náladové, nedůtklivé, egocentrické, vysoce nekooperativní, mimořádně úzkostné, lehkovážné, neodpovědné, exhibicionistické, se sklony k abusu alkoholu nebo drog.

Mívají často nedokončené základní vzdělání anebo absolvovaly zvláštní školu, v dětství se u nich projevovaly výchovné a výukové potíže, byly již soudně trestány, mnohé z nich prošly nápravným zařízením, byly léčeny na psychiatrii nebo neurologii, pobývaly v záchytné protialkoholní stanici.

Většinou autorů je kladen při hodnocení řidičské způsobilosti důraz na osobnost řidiče, přitom je stále větší pozornost věnována těm vlastnostem, které patří do sociální sféry chování řidičů.

Důležitá je schopnost adekvátně hodnotit situaci, volit reálné a přiměřené řešení i v podmínkách méně obvyklých a nepřiměřených.

### **Výběr a zařazování branců na funkce vojenských řidičů**

Jako vodítko pro zařazování branců na funkce je určena prozatímní pomůcka MNO z roku 1969 „Kvalitativní kritéria pro výběr branců do vybraných ČVO a funkcí“. Charakterizuje obsah jednotlivých ČVO a funkcí a stanoví nezbytná kritéria pro kvalitní výběr branců na tyto funkce. Je určena pro základní orientaci pracovníků doplňovacích oddělení místních vojenských správ. „Kvalitativní kritéria“, která obsahují jednoduché profesiogramy jednot-

livých funkcí, jsou složena ze dvou základních částí:

- z „Popisu a charakteristiky funkce“ a
- z „Kvalitativních požadavků k výkonu funkce“.

Rozhodujícím kritériem pro výběr branců do vybraných ČVO a funkcí je zdravotní způsobilost. Stanovené požadavky na zdravotní stav je při výběru nutné bezpodmínečně dodržovat.

V následujících tabulkách jsou uvedeny základní požadavky pro výběr a zařazování branců na funkce řidičů různých typů vojenských motorových vozidel a bojové techniky podle těchto „Kvalitativních kritérií“.

Požadavky na zdravotní stav jsou již uváděny podle novelizovaného posudkového předpisu Všeob-P-41 (práv.).

Přínosem pro posuzování a zařazování na různé funkce bude jistě příloha 2 „Pomůcka pro zařazování na funkce mužstva a poddůstojníků podle zdravotních hledisek“ k předpisu Všeob-P-41 (práv.), která usnadní funkcionářům okresních vojenských správ a útvarů, zodpovídajících za zařazování branců a vojáků na funkce a lékařům vojenských útvarů, lékařům odvodních komisí a posudkových komisí orientaci při správném zařazování branců a vojáků v činné službě i v záloze do funkcí, odpovídajících stanovené zdravotní klasifikaci.

Tato pomůcka obsahuje:

- abecední seznam funkcí mužstva a poddůstojníků,
- číslo funkce,
- kategorie vojáků, pro které je funkce určena,
- nároky na odbornou přípravu vyžadovanou pro zastávanou funkci,
- zdravotní klasifikace, se kterými mohou být vojáci na funkci zařazeni,
- zvláštní požadavky na zdravotní stav,
- čísla vojenských odborností, které blíže vyjadřují obsah funkční činnosti.

Pomůcka uvádí nároky a omezení podle zdravotních hledisek s ohledem na zdravotní klasifikaci. Má-li být zařazení na funkce provedeno správně, odpovědně a co nejefektivněji, musí orgány, které zařazení provádějí a jsou za ně odpovědné, znát, v jakém směru jsou funkce zvlášť náročné, aby se lékař pracující v uvedeném orgánu mohl vyjádřit o vhodnosti či nevhodnosti k zařazení na uvažovanou funkci na základě poznatků o zdravotním stavu vojáka a znalosti náročnosti funkce.

### **Zdravotní požadavky na vojenské řidiče**

Tělesná a duševní schopnost uchazečů o řidičský průkaz pro řízení motorových vozidel se zjišťuje lékařskou prohlídkou, které se uchazeč podrobí před zahájením výcviku. Cílem tohoto vyšetření je vyloučení uchazečů s vadami a nemocemi, které znemožňují nebo omezují schopnost řízení motorového vozidla

FUNKCE: Řidič automobilů a ostatních speciálních vozidel

### I. POPIS A CHARAKTERISTIKA FUNKCE

Obsluha automobilní techniky (osobní, nákladní, tahací).

Musí umět dokonale ovládat automobilní techniku při jízdě jednotlivě a v proudech, v těžkých terénních a povětrnostních podmínkách, v noci, bez světla a s infrahledy. Znat pravidla silničního provozu.

Znat konstrukci automobilní techniky, rozumět činnosti součástí a agregátů, příčinám poruch a umět je odstraňovat. Ovládat zásady správného provozu automobilní techniky a způsoby technického ošetřování.

Ošetřování a opravy se provádějí ve značném rozsahu v polních podmínkách jen s částečným využitím mechanizačních prostředků.

### II. KVALITATIVNÍ POŽADAVKY K VÝKONU FUNKCE

|                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Požadavky na zdravotní stav                                 | zdrav. klasifikace A, BI, BIII<br>další požadavky podle přílohy č. 4 tab. 2 sl. 3 předpisu Všeob-P-41 (práv.)<br>tělesná výška od 160 cm                                                                                                                                                  |
| 2. Požadavky na druh a úroveň všeobecného a odborného vzdělání | <i>nejlépe:</i> abs. SVVŠ, SPŠ a ostatních SOŠ s maturitou (zásadně s nižším využitím v ozbrojených silách)<br><i>dále:</i> brance s ukončenou ZDŠ (bez či s příslušným směrem ZUŠ)                                                                                                       |
| 3. Požadavky na druh a zaměření civilněprofesní přípravy       | bez speciálního zaměření civilněprofesní přípravy                                                                                                                                                                                                                                         |
| 4. Jiné kvalita-<br>tivní požadavky                            | – bystré, samostatného a rychlého rozhodování, s dobrými orientačními schopnostmi, ukázněné, bez sklonů k nadměrnému požívání alkoholických nápojů, odpovědné<br>– nejsou zvláštní nároky na fyzickou zdatnost a sílu<br>– s řidičským oprávněním skupiny C (nejlepší řidiče ve Svazarmu) |

FUNKCE: Řidič tanků + PT – samohybných děl

### I. POPIS A CHARAKTERISTIKA FUNKCE

Obsluha příslušných druhů tanků včetně vyprošťovacích, jeřábových, mostních, odminovacích a protitankových samohybných děl.

Bezpečné ovládání a řízení tanku, resp. samohybného děla za každého počasí, v kterékoli denní a roční době, v noci při jízdě bez světla a s infrahledy, na silnicích i v těžkých terénních podmínkách, samostatně i v proudu, za normálních i zvýšených rychlostí.

Znalost provozního seřízení, všech druhů ošetřování, zásad provozu, základních preventivních opatření zabráňujících vzniku vážných poruch.

Plnění funkce ve velmi stísněném prostoru, hluku, se značně omezeným výhledem.

### II. KVALITATIVNÍ POŽADAVKY K VÝKONU FUNKCE

|                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Požadavky na zdravotní stav                                 | zdrav. klasifikace A, BI<br>další požadavky podle přílohy č. 4 tab. 2 sl. 3 předpisu Všeob-P-41 (práv.)<br>tělesná výška od 160 do 185 cm                                                                                                                                                                                                      |
| 2. Požadavky na druh a úroveň všeobecného a odborného vzdělání | <i>nejlépe:</i> brance s ukončenou ZDŠ (se ZUŠ i bez ZUŠ)<br><i>možno zařadit i</i> brance s nedokončenou ZDŠ (se ZUŠ i bez ZUŠ), má-li řidičské oprávnění skupiny C                                                                                                                                                                           |
| 3. Požadavky na druh a zaměření civilněprofesní přípravy       | <i>nejlépe:</i> zámečníky (kromě zámečnicků-drakařů), opraváře traktorů a zemědělských strojů, kováře, mostáře, slévače, montéry ocelových konstrukcí, traktoristy<br><i>dále:</i> ostatní kovoprofese, mechanizátoři (lesní a zemědělské)<br><i>možno zařadit i</i> brance bez speciálního zaměření civilněprofesní přípravy, pomocné dělníky |
| 4. Jiné kvalita-<br>tivní požadavky                            | – bystré, samostatného a rychlého rozhodování, s dobrými orientačními schopnostmi, ukázněné, bez sklonů k nadměrnému požívání alkoholických nápojů<br>– s řidičským oprávněním skupiny C                                                                                                                                                       |

a zjištění, zda splňují podmínky tělesné a duševní zdatnosti k řízení motorových vozidel.

U branců předurčených k řidičskému výcviku ve Svazarmu lékařskou prohlídku a posouzení schopnosti k řízení motorových vozidel provádí dorostový lékař v rámci lékařského vyšetření při zápisovém řízení podle příslušných vojenských posudkových předpisů. U vojáků v činné službě posuzuje schopnost k řízení motorových vozidel náčelník zdravotnické služby útvaru podle stejných zásad.

Při výběru pro funkce řidičů vojenských motorových vozidel platí tato lékařská hlediska:

1. Tělesný a duševní stav musí odpovídat zdravotní klasifikaci Schopen (A) nebo Schopen, ne pro I (BI), při vadách očních a sluchu Schopen, ne pro III (BIII) a v přísně vymezených případech (ploché nohy a jiné ortopedic-

ké vady a následky zhojených úrazů, pokud neomezují možnost řízení motorového vozidla) Schopen jako... (C).

2. Tělesný a duševní stav musí odpovídat diferencovaným požadavkům podle tabulky 1 a sloupce 3 tabulky 2 přílohy 3 předpisu Všeob-P-41 (práv.).

a) Tělesná výška od 160 cm výše. Při výběru řidičů pro osádky tanků a samohybných děl je výška omezena od 160 do 185 cm s tolerancí +1–2 cm;

b) zrak — zraková ostrost bez korekce nejméně 0,66 + 0,66. Pouze vycvičený řidič může mít i lehčí krátkozrakost dobře korigovatelnou skly do –3D nebo dalekozrakost s korekcí do +4D, upravující zrakovou ostrost na 1,0–0,66 oboustranně. Při jízdě musí vždy používat brýle a mít u sebe náhradní brýle. Řidiči tanků, obrněných transportérů a spe-

**FUNKCE: Řidič pásového obrněného transportéru**
**I. POPIS A CHARAKTERISTIKA FUNKCE**

Obsluha příslušného typu pásového obrněného transportéru.

Bezpečné ovládání a řízení OT za každého počasí, v kterékoli roční a denní době, v noci při jízdě bez světla a s infrahledy, na silnicích i v těžkých terénních podmínkách, samostatně i v proudu, za normálních i zvýšených rychlostí. Umět překonávat vodní překážky, ovládání zásad vyprošťování a samovyprošťování vozidel, znalost principů konstrukčního provedení a činnosti hlavních skupin a podskupin v rozsahu potřebném k identifikaci běžných závad a poruch, vyskytujících se na technice během provozu, znalost přípravy techniky k provozu a preventivních opatření zabráňujících vzniku vážných poruch, odstraňování běžných poruch techniky, provádění jednoduchých oprav a připravení vozidla k opravě dílenskými prostředky v polních podmínkách.

Plnění funkce ve stísněném prostoru, hluku, se značně omezeným výhledem.

**II. KVALITATIVNÍ POŽADAVKY K VÝKONU FUNKCE**

|                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Požadavky na zdravotní stav                                 | zdrav. kvalifikace A, BI<br>další požadavky podle přílohy č. 4 tab. 2 sl. 3 předpisu Všeob-P-41 (práv.)<br>tělesná výška od 160 do 185 cm                                                                                                                                                        |
| 2. Požadavky na druh a úroveň všeobecného a odborného vzdělání | <i>nejlépe:</i> brance s ukončenou ZDŠ (bez ZUŠ či s příslušným směrem ZUŠ)<br><i>možno zařadit i</i> brance s nedokončenou ZDŠ (se ZUŠ i bez ZUŠ), má-li řidičské oprávnění skupiny C                                                                                                           |
| 3. Požadavky na druh a zaměření civilněprofesní přípravy       | <i>nejlépe:</i> opraváře traktorů a zemědělských strojů, zámečníky (kromě zámečnicků-drakařů), lesní a zemědělské mechanizátory, kováře, mostáře, montéry ocelových konstrukcí, slévače a ostatní kovoprofese<br><i>dále:</i> bez speciálního zaměření civilněprofesní přípravy, pomocné dělníky |
| 4. Jiné kvalitativní požadavky                                 | - bystré, samostatného a rychlého rozhodování, s dobrými orientačními schopnostmi, ukázněné, bez sklonů k nadměrnému požívání alkoholických nápojů, odpovědné<br>- s řidičským oprávněním skupiny C                                                                                              |

ciálních vozidel musí mít zrakovou ostrost 1,0—0,66 oboustranně bez korekce;

c) **barvocit** — nutné rozeznávání základních barevných signálů — červeného, zeleného, žlutého a modrého;

d) **sluch** — pro šepot alespoň 4 m oboustranně;

e) **ostatní vady a choroby**, které způsobují tělesnou a duševní neschopnost k řízení vojenských motorových vozidel jsou uvedeny v tabulce 2 přílohy 3 předpisu Všeob-P-41 (práv.). Řidiči jsou v této tabulce pro posuzování specialistů označeni číslicí 3. U všech nemocí a vad je v poznámce této tabulky uvedeno, které speciální funkce nemůže posuzovaný vykonávat.

3. U řidičů předurčených k řízení speciál-

Výpis z přílohy 4 k Všeob-P-41 (práv.) – tabulka 2

**DIFERENCIOVANÉ ZDRAVOTNÍ POŽADAVKY PRO SPECIALISTY A ŽADATELE**

| Speciální funkce    |                                                                        | 3                                      |
|---------------------|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| Zdravotní požadavky |                                                                        | Řidič <sup>1)</sup> motorových vozidel |
| 1                   | Zraková ostrost bez korekce (alespoň!)                                 | 0,66 + 0,66 <sup>8)</sup>              |
| 2                   | Porucha třibarevného vidění                                            | ne <sup>9)</sup>                       |
| 3                   | Vleklá onemocnění spojivek, víceč a slzných cest                       | ne                                     |
| 4                   | Zjevné šilhání, porucha zorného pole, nystagmus                        | ne                                     |
| 5                   | Poruchy vidění za šera (hemeralopie)                                   | ne                                     |
| 6                   | Sluch pro šepot (alespoň ... m)                                        | 4 + 4                                  |
| 7                   | Stavy po zánětu středouší, zhojené atrof. jizvou bub. při sluchu 6+6 m | ano                                    |
| 8                   | Nitroušní nedoslýchavost                                               | ne <sup>10)</sup>                      |
| 9                   | Vady řeči zhoršující srozumitelnost                                    | ne <sup>10 11)</sup>                   |
| 10                  | Neurózy menší závažnosti                                               | ne                                     |
| 11                  | Následky onemocnění a úrazů centrálního nervstva lehkého stupně        | ne                                     |
| 12                  | Zcela lehké poruchy duševní činnosti, povahové vady, anomálie          | ne                                     |
| 13                  | Vleklá onemocnění dýchacích cest                                       | ne <sup>10 13)</sup>                   |
| 14                  | Varikokéla a hydrokéla                                                 | ano                                    |
| 15                  | Kýly, rozšířené jizvy břišní                                           | ne <sup>10)</sup>                      |
| 16                  | Prodělaná onemocnění ledvin s normální funkcí                          | ne <sup>10)</sup>                      |
| 17                  | Lehká vleklá onemocnění dolních cest močových                          | ano                                    |
| 18                  | Vleklá onemocnění varlat, nadvarlat a chlamovodů lehkého stupně        | ano                                    |
| 19                  | Vleklá onemocnění kožní                                                | ano                                    |
| 20                  | Nekomplikované zadržení varlete, nepůsobí-li obtíží                    | ano                                    |
| 21                  | Lehké omezení pohyblivosti páteře                                      | ano                                    |
| 22                  | Poruchy hybnosti horních končetin lehkého stupně                       | ne                                     |
| 23                  | Vady prstů ruky omezující uchopovací schopnost ruky                    | ano                                    |
| 24                  | Vady dolních končetin s lehkým omezením funkce                         | ano                                    |

Vysvětlivky značek uvedených ve sloupcích

<sup>1)</sup> Lékařsko-psychologické vyšetření v rozsahu podle směrnice MNO

<sup>2)</sup> Vycvičený řidič i lehčí krátkozrakost korigovatelnou skly do -3D nebo dalekozrakost s korekcí do +4D na 1,0—0,66 oboustranně – mimo řidiče tanků, obrněných transportérů a speciálních vozidel

- <sup>9)</sup> Nutné rozeznávání základních barevných signálů: červeného, zeleného, žlutého a modrého
- <sup>10)</sup> Platí jen pro řidiče tanků, obrněných transportérů a speciálních vozidel s radiostanicemi
- <sup>11)</sup> Mimo nepřesnou výslovnost r a ř
- <sup>12)</sup> Mimo lehká onemocnění s normální ventilační schopností a bez ztíženého dýchání

ních vozidel a techniky a k výkonu některých zvláště odpovědných úkolů musí být provedeno lékařsko-psychologické vyšetření v rozsahu stanoveném směrnicemi MNO.

### **Lékařsko-psychologické vyšetřování branců a vojáků předurčených na funkce řidičů speciálních vojenských vozidel**

Lékařsko-psychologické vyšetření přispívá ke zjištění objektivních poznatků o duševních schopnostech a povahových vlastnostech i vhodnosti uchazeče k výkonu určité funkce, které při běžném i odborném lékařském vyšetření není možné postihnout.

Lékařsko-psychologické vyšetření se provádí:

— u řidičů určených k řízení motorových vozidel pro hromadnou dopravu,

— u řidičů určených k řízení bojových vozidel pěchoty, kolových obrněných transportérů, těžkých tahačů a tahačů speciální techniky, těžkých nákladních automobilů, speciálních stavebních strojů, jeřábové techniky a dalších speciálních vozidel,

— u řidičů určených k řízení osobních automobilů přidělených velitelům svazků a funkcionářů jim na roveň postavených a vyšších,

— u všech řidičů, proti nimž je vedeno trestní řízení pro porušení pravidel silničního provozu, nebo kteří se opakovaně dopustili vážného dopravního přestupku.

Každý voják nebo bránc, který je odeslán k lékařsko-psychologickému vyšetření, musí být útvarem nebo příslušnou OVS vybaven těmito řádně zpracovanými a vyplněnými doklady:

- zdravotní knížkou (u vojáků),
- dotazníkem brance,
- lékařským vysvědčením o žadateli,
- charakteristikou žadatele k lékařsko-psychologickému vyšetření.

Vzhledem k masovému rozsahu vyšetření nejde v podstatě o výběr, ale o eliminaci osob s takovými vlastnostmi, jejichž míra vylučuje se značnou pravděpodobností úspěch v dané funkci, které nedosahují požadovaného limitu v určitých výkonech a nejsou tento deficit schopné přiměřeně kompenzovat.

Lékařsko-psychologické vyšetření a závěry z něho nenahrazují závěry o schopnosti či neschopnosti k výkonu vojenské služby. Závěry tohoto vyšetření označují pouze vhodnost či nevhodnost posuzovaného pro výkon určité funkce — to znamená jen pro řízení uvedených speciálních typů vozidel. Řidiči, kteří nejsou doporučeni (značka UQ) nebo jsou doporučeni jen v případě nutnosti (značka QL 1),

mohou proto vykonávat funkce řidičů všech ostatních nespeciálních vozidel. Při výběru specialistů může být stanoven celkový posudkový závěr o schopnosti k výkonu požadované funkce i při výsledku QL 1, jde-li o specialistu úzké civilní profese nebo o specialistu, který již tuto funkci úspěšně vykonával.

Přehled klasifikačních znaků užívaných v současné době při výběrové metodice „AUT“:

QL 3 — doporučen pro výborné předpoklady,

QL 2 — doporučen pro dobré předpoklady,

QL 1 — doporučen jen v případě nutnosti pro méně vhodné předpoklady,

UQ — nedoporučen pro nedostatečné předpoklady.

V současné době se zpracovává návrh novely Sb. MNO č. 03/1973 ze dne 9. března 1973 — „Lékařsko-psychologické vyšetřování vojáků a branců v lékařsko-psychologických odděleních Vojenských nemocnic a Ústředním lékařsko-psychologickému pracovišti Ústřední vojenské nemocnice“. Jsou navrhovány změny klasifikačních značek a závěrů tak, aby postihly širší variabilitu výsledků a po formální stránce odstranily značky, které jsou zkratkami anglických výrazů (QL — quality level, UQ — under quality).

Nově navrhované klasifikační značky:

zkratka metodiky (AUT, STOP...)

— 4 — zjištěné schopnosti na dané funkci ne zcela využitelné

— 3 — velmi dobré předpoklady pro výkon dané funkce

— 2 — odpovídající předpoklady pro výkon dané funkce

— 1 — nízké předpoklady pro úspěšný výkon dané funkce

— 0 — vysoce pravděpodobný neúspěch a selhání v dané funkci

### **Závěr**

Výběr vojáků pro zvláště náročné funkce vyžaduje hodnocení nejen ukazatelů tělesného a duševního zdraví, ale i hodnocení duševních a fyziologických schopností. Dlouholetá praxe ukázala, že při posuzování vojenských řidičů se uplatňují a musí uplatňovat nejen medicínská, ale i psychologická a psychofyziologická hlediska.

Závěry psychologických vyšetření by však měly mít pro posudkové lékaře a zvláště pro lékaře odpovědné za zařazování vojáků na funkce pouze informativní charakter pro hodnocení zvláště náročných funkcí, nemohou však být rozhodující pro posuzování schopnosti k vojenské službě. Mohou sloužit jako pomocná vyšetření odborným lékařům k upřesnění klinických diagnóz, které jediné jsou rozhodující pro lékařské posuzování branců v odvodních komisích a vojáků při přezkumech v přezkumných komisích. Proto závěry LPO o vhodnosti či nevhodnosti posuzovaných řidičů platí jen pro řízení speciálních typů vozidel a není proto přípustné vyřazovat z funkcí řidičů ty,

kterí nebyli doporučeni (UQ) nebo byli doporučeni jen v případě naléhavé potřeby (QL 1), protože mohou vykonávat funkce řidičů ostatních nespeciálních motorových vozidel. V těch případech, kdy se při lékařsko-psychologickém vyšetření zjistí i náhodně rozpor mezi stanovenou zdravotní klasifikací a aktuálním stavem, který podle platných posudkových předpisů schopnost k zařazení na funkci řidiče vylučuje, je LPO povinně odeslat vyšetřovaného na příslušné odborné oddělení ke klasifikačnímu posouzení anebo na tento rozpor upozornit písemně (na lékařském vysvědčení) náčelníka zdravotnické služby útvaru. Zvláště nepřípustné je potom trvalé vyřazování již vycvičených řidičů (majících řidičské oprávnění C, D nebo E) náčelníky zdravotnické služby útvarů z funkcí vojenských řidičů na základě závěrů lékařsko-psychologických vyšetření nebo zjištění nezávažných poruch zdravotního stavu. V takovýchto případech musí NZS útvaru vyžádat konečný posudek o schopnosti či neschopnosti vykonávat funkci vojenského řidiče od příslušné vojenské lékařské komise (NVLK, PVLK). Pro lepší orientaci je třeba, aby LPO vždy doplňovala kódové označení (QL 1, UQ) slovním zdůvodněním snížené vhodnosti či nevhodnosti k řízení speciálních vozidel i vyjádřením o schopnosti k řízení ostatních nespeciálních vozidel. Je možné, že při vyšetření bude zjištěn i závažný nález, který zcela vylučuje řízení všech motorových vozidel; potom toto musí být v závěru na lékařském vysvědčení zvláště vyznačeno a potvrzeno předsedou NVLK.

Ke kvalitnějšímu provádění výběru i posuzování vojenských řidičů přispěje i novelizovaný posudkový předpis Všeob-P-41 (práv.), který ve svých přílohách poskytuje určitou metodiku při zařazování vojáků na speciální funkce a umožňuje širší výběr vojenských řidičů i z řad vojáků se sníženou zdravotní klasifikací BI, BIII a ve vymezených případech i s klasifikací C. Útvaroví lékaři musí odpovědněji posuzovat zdravotní stav vojáků a již při prvotních lékařských vyšetřeních nováčků rozhodnout, zda obvodní zdravotní klasifikace odpovídá současnému zdravotnímu stavu, ane-

bo se tento stav zlepšil či zhoršil a vyžaduje změnu této klasifikace; na základě těchto závěrů včas ovlivňovat zařazování nováčků na funkce vojenských řidičů a jejich výběr do speciálního výcviku.

Aby se zamezilo zbytečnému vyřazování již vycvičených řidičů z důvodů „neúspěchu“ při lékařsko-psychologickém vyšetření, je třeba tato vyšetření řidičů předurčených k řízení speciálních vozidel provádět již před jejich zařazením do předvojenského výcviku ve Svazarmu v rámci odvodního řízení. Vzhledem k nárůstu požadavků na tato vyšetření nejsou stávající LPO VN a ÚLPP ÚVN schopna v požadovaném rozsahu vyšetření provádět. Nejvhodnějším organizačním řešením na zvládnutí tohoto stavu by bylo vybudování psychologických pracovišť u krajských vojenských správ, kde by se výběr řidičů a ostatních specialistů mohl provádět již před jejich zařazením do příslušných kursů ve Svazarmu.

Z hlediska všech uvedených skutečností i z hlediska neustálého dynamického rozvoje techniky v ČSLA a tím stále rostoucích nároků na lidského činitele je třeba výběr a posuzování vojáků na speciální funkce neustále zkvalitňovat a pokud možno rozšiřovat. Za současné situace uspokojení objektivně naléhavých požadavků a potřeb vojenského terénu není možné a je proto třeba hledat a budovat nové koncepce, které by přispěly k vědecky organizovanému a jednotnému systému kvalitního mírového doplňování ČSLA.

#### Literatura

- Havlík, K.: Psychologické aspekty řízení motorových vozidel. Praktický lékař, 58, 1978, č. 13.
- Heinzl, Z. - Janoušková, N.: Studie vojenského řidiče. Praha, ÚLPP ÚVN 1970.
- Všeob-P-41 (práv.) — Lékařské posuzování schopnosti k vojenské službě a přezkumné řízení v Čs. lidové armádě, návrh novely, Praha 1980.
- Metodické pokyny ÚVLK MNO k předpisu Zdrav-2-1 (práv.) k vojenské posudkové činnosti a k zařazování vojáků na funkce, 1973.
- Kvalitativní kritéria pro výběr branců do vybraných ČVO a funkcí, prozatímní pomůcka MNO, 1969.
- Klíčová slova:** Vojenští řidiči; Posudková problematika.